

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอนัตตา
กับหลักกรรม ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ชื่อผู้เขียน

นายสุมน ปนาทกุล

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญา

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ :

ผศ.ดร. สิงหนัน คำขาว

ประธานกรรมการ

รศ. แสง จันทรงาม

กรรมการ

ผศ. รุ่งเรือง บุญไญรัส

กรรมการ

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อค้นหาแนวทางที่จะนำมาอธิบายความคิดเห็นที่ขัดกัน ในความสัมพันธ์ระหว่างหลักอนัตตากับหลักกรรมในพระพุทธศาสนา จากประเด็นปัญหาที่ว่า ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นอนัตตา คือไม่มีตัวตนเสียแล้วเช่นนี้ กรรมจะมีได้อย่างไร ใครจะเป็นผู้ทำกรรมหรือเป็นผู้รับผลของกรรม และคำว่า "อัตตา" หรือ "ตัวตน" ที่ปรากฏเป็นคำสอนอยู่ในพระสูตรต่างๆนั้นคืออะไร ทั้งนี้เป็นต้น. ซึ่งปัญหาดังกล่าว นับเป็นปัญหาสำคัญและอาจมีผลกระทบต่อการศึกษาและปฏิบัติอันถูกต้องแท้จริงในพระพุทธศาสนาได้.

การศึกษาวิเคราะห์นี้ใช้วิธีการวิจัยจากเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารชั้นต้น (คัมภีร์พระไตรปิฎก) และเอกสารชั้นรอง (คัมภีร์อรรถกถาและ-เอกสารคำราต่างๆ) เพื่อเรียนรู้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักอนัตตาและหลักกรรม เพื่อนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่หลักคำสอนทั้งสองมีอยู่ต่อกัน โดยมุ่งประเด็นปัญหาไปที่ความคิดเห็นที่ขัดกันในเรื่องอัตตาและอนัตตาที่มีอยู่ในคำสอนเรื่องกรรมเป็นสำคัญ.

จากการศึกษาวิเคราะห์ทำให้พบว่า ทั้งหลักอนัตตาและหลักกรรมจัดเป็นแนวความคิดสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ในพระพุทธศาสนา ที่เป็นไปโดยสัมพันธ์สอดคล้องต่อกันบนพื้นฐานความจริงเดียวกัน คือ "หลักธรรมตาแห่งเหตุปัจจัย" หรือที่พุทธธรรม

ได้แสดงไว้ในอีกหัวข้อหนึ่งที่รู้จักกันทั่วไปคือ "หลักปฏิจจนุปบาท" นั่นเอง. กล่าวคือ หลักปฏิจจนุปบาทเป็นแก่นคำสอนสำคัญซึ่งแสดงถึงลักษณะทั่วไปของพุทธธรรมด้วยหลักแห่ง เหตุและผลที่เป็นกลางๆตามธรรมชาติ อย่างที่เรียกว่า "กฎธรรมชาติ" ที่ว่า สิ่งทั้งหลาย ล้วนมีอยู่โดยสัมพันธ์เนื่องอาศัยเป็นเหตุปัจจัยแก่กันในรูปแบบของกระแส เป็นภาวะที่ไร้ตัวตนแท้ จริงของมันเอง ทุกสิ่งจึงเป็นไปตามกระบวนการแห่งเหตุและผลสืบต่อกันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด.

ในแง่ของอนัตตา หลักธรรมตาแห่งเหตุปัจจัย แสดงถึงภาวะที่สิ่งทั้งหลายเป็นสิ่งที่ ไม่เที่ยง(อนิจจัง)เกิดขึ้นแล้วเสื่อมสลายไป เป็นทุกข์(ทุกขัง)คือภาวะที่ทนอยู่ในสภาพนั้นไม่ ได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไป . จึงเป็นสิ่งที่ไม่เป็นตัวตน(อนัตตา)คือภาวะที่ไร้แก่นสารใดๆที่จะยึด ถือได้ว่าเป็นตัวเรา ของเรา.

ในแง่ของกรรม หลักธรรมตาแห่งเหตุปัจจัย แสดงถึงสภาพชีวิตมนุษย์ที่ต้องเป็นไปตามอำนาจการปรุงแต่งของเหตุปัจจัย คือ กิเลส อันเป็นเหตุให้เกิดกรรมคือการกระทำใน แบบต่างๆ พร้อมกับผลแห่งกรรมคือวิบากที่เกิดขึ้นตามมา และกลายเป็นปัจจัยให้เกิดเป็นกิเลส อันเป็นเหตุให้เกิดกรรมต่อไปอีก วนเวียนสืบต่อกันไปในรูปของกระแสแห่งวิญญูหรือสังสารวิญญู ที่ไร้แก่นสารตัวตนใดๆในฐานะเป็นผู้ทำกรรมหรือผู้รับผลแห่งกรรม.

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า โดยหลักการแล้ว หลักอนัตตากับหลักกรรมไม่มีคำสอนที่ ขัดกันแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามอนัตตากับกรรมกลับจะสนับสนุนซึ่งกันและกันมากกว่า นั่น คือ อนัตตา แสดงถึงหลักความจริงทั่วไปของสิ่งทั้งหลาย(โลกทัศน์)แล้วโยงเข้าสู่หลักความ จริงของชีวิต(ชีวิตทัศน์)คือ "กรรม" ส่วนหลักกรรม แสดงถึงหลักความจริงของชีวิตที่ ดำเนินไปอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กับหลักความจริงทั่วไปคือ "อนัตตา".

สำหรับประเด็นปัญหาที่ว่ามีความสัมพันธ์ถึงความมีอยู่ของ "อัตตา" หรือ "ตัวตน" ในรูปของ สัตว์ บุคคล ตัวคน เรา เขา ในพระสูตรต่างๆและโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับหลัก คำสอนเรื่องกรรมนั้น จากการศึกษาพบว่า ถ้อยคำดังกล่าวนี้ พระพุทธศาสนาถือว่าเป็น สักแต่เพียงโวหารโลก หรือ เป็นเพียง "ชื่อ" หรือ "นาม" ที่เกิดจากการบัญญัติขึ้นด้วย ความหลงผิดของชาวโลก และพุทธธรรมก็ยอมรับมาใช้ตามนั้น หากแต่ไม่ได้สอนให้ยึดคิดใน

ถ้อยคำและความหมายอย่างที่เราใช้และยึดถือกันอยู่แต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะ พุทธธรรม
ถือว่าอรรถาหรือตัวคนในพระสูตรต่าง ๆ นั้น เป็นเพียงอรรถาตามทีสมมติบัญญัติเพื่อใช้สื่อสารทำ
ความเข้าใจในชีวิตประจำวันเท่านั้น และขณะเดียวกัน พุทธธรรมก็สอนให้รู้เท่าทันในสมมติ
ของถ้อยคำเหล่านั้นไปด้วย.

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า หลักคำสอนในพระพุทธ-
ศาสนาโดยทั่วไปแล้ว ไม่ขัดแย้งกันแต่ประการใด ความเข้าใจผิดที่คิดว่ามีหลักคำสอนบาง
ประการขัดกันนั้น น่าจะมีสาเหตุมาจากตัวผู้ที่เข้ามาศึกษาคำสอนนั้นเองมากกว่า ซึ่งอาจ
เป็นเพราะไม่เข้าใจหลักคำสอนชัดเจนพอ หรือเป็นเพราะเข้าใจหลักภาษาหรือนิรุตติในพุทธ-
ธรรมผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากความหมายที่แท้จริงก็เป็นได้ แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะ
ศึกษาพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างถูกต้องต้องตั้งเจตนาความเคลือบแคลงสงสัยใดๆ กับ
ตัวผู้วิจัยเองคิดว่าคงเป็นไปได้ยาก เพราะพุทธธรรมเป็นความรู้ที่มีลักษณะพิเศษเป็นของคน
เองอย่างแท้จริง

ดังนั้น โดยหลักการแห่งพุทธธรรม ความถูกต้องแท้จริงทั้งหลายจึงอาจพิสูจน์ได้
ด้วยการลงมือปฏิบัติตามแนวทางแห่งพุทธธรรมโดยเคร่งครัด จนบังเกิดเป็นผลอันประจักษ์
แจ้งแก่ตนเอง เป็นที่หมดสิ้นความเคลือบแคลงสงสัยใดๆ อันเป็นไปได้.

Thesis Title	An Analytical Study of Anattā Theory and Its Relation to Kamma Theory in Theravāda Buddhism
Author	Mr. Sumon Panatkoon
M.A.	Master of Art in Philosophy
Examining Committee:	Asst. Prof. Dr. Singhathon Kamzao Chairman Assoc. Prof. Saeng Chan-Ngarm Member Asst. Prof. Roongraung Boonyoros Member

Abstract

The purpose of this research is to find out relevant evidence for a logical exposition of the contradictory views on the doctrines of soullessness (anattā) and the law of Kamma in Buddhism. According to the doctrine of anattā there is no permanent entity called "soul" or "self" in the life process. But at the same time Buddhism proclaims the law of Kamma and rebirth which implies that there is an entity that plans, will, acts, reaps the results of act and undergoes the process of rebirths. Moreover, there are many passages in the Buddhist Canon in which the word "atta" in the sense of a permanent entity appears. This contradiction is really a dilemma for many and it needs sound solution.

From an analytical study of the two doctrines it has been discovered that the doctrine of anattā and the law of Kamma are the most fundamental teachings of the Buddha reflecting the Buddhist life view and world view. Instead of contradicting each other, the two doctrines supplement each other on the same base of the law of causality

called "Dependent Origination" (paticcasamuppada) in Buddhism. According to the law of Dependent Origination which is an impersonal natural law, all phenomena are interrelated and conditioned. They flow on in time as long as the conditions for their flow exist. There is no permanent entity in the flow that deserves to be called "Self".

All compounded things are impermanent (anicca) because they keep changing all the time and unendurable (dukkha) because they never remain the same even for two consecutive moments. They are therefore soulless (anattā), i.e., without an immortal entity called "I" or "mine".

In terms of the law of Karma, human life proceeds in time and space in accordance with the law of moral causality. Life process depends on the following three main factors: mental impurities (Kilesa), different types of acts (Kamma) caused by mental impurities and Kammic results (Vipaka) which, in their turn, nurture mental impurities. This cycle goes on without a subjective, permanent entity that performs Karma and reaps its results.

It is therefore evident that the two doctrines are compatible rather than contradictory. The only difference is the scope in which the two truths function: whereas the doctrine of anattā is a world view applicable to all phenomena, the law of Karma is a life view operating in the life of a sentient being.

As to the words "self" (attā) "person" (puggala) "I" (aham) and the like found in the Buddhist Canon in connection with the teaching of Karma, they are but conventional terms invented to facilitate communica-

tion among human beings. Buddhists have adopted all conventional truths of the world but are not deluded by nor attached to them.

It can be concluded that the doctrine of Anattā and the law of Kamma are not in contradiction to each other as they seem. The seemingly contradictoriness is rather rooted in the lack of comprehensive understanding of Buddhism itself and Buddhist terminology which are quite abstract and hard to understand. Some of the doctrines cannot be realized by conventional study and investigation but only by first-hand experience as the result of living up to them.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved